

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 8.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.8.1>

УДК 351.327

V. I. Andriiash,

д. держ. упр., професор,

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5294-7456>

S. M. Verba,

доцент, Чорноморський національний університет імені Петра Могили

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6156-1384>

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: МІСЦЕ Й РОЛЬ ДИПЛОМАТІЇ ТА ДИПЛОМАТИЧНОЇ СЛУЖБИ

V. Andriiash,

Doctor of Sciences in Public Administration, Professor,

Black Sea National University of Petro Mohyla

S. Verba,

Associate Professor, Black Sea National University of Petro Mohyla

PUBLIC ADMINISTRATION IN GLOBALIZATION: THE PLACE AND ROLE OF DIPLOMACY AND THE DIPLOMATIC SERVICE

У статті наголошено, що головним фактором XXI століття, що робить все більш суттєвий вплив на розвиток сфери публічного управління є

глобалізація; саме глобалізація є основним чинником, що формує напрями планетарного розвитку, а суспільства та держави є прямими учасниками своєрідного цивілізаційного вибуху, що охоплює всі сфери життєдіяльності сучасної людини. Проаналізовано, що стан міжнародних відносин, процеси глобалізації та інтеграції суттєво впливають на сферу державного управління та особливості його функціонування. В результаті проведеного дослідження з'ясовано, що традиційні підходи щодо розв'язання будь-яких проблем, незважаючи на активне їх використання та спроби модифікації, не дають вже бажаних результатів. Встановлено, що перебудова взаємовідносин, пов'язана з процесами глобалізації, виходом на світову арену недержавних учасників, ставить перед публічною сферою, особливо дипломатією, нові завдання активного залучення до процесів створення нового світового порядку. З'ясовано, що саме дипломатична служба та дипломатичні працівники в умовах глобалізаційних зрушень перетворюються на безпосередніх менеджерів внутрішніх та зовнішніх процесів сучасної держави. В результаті проведеного дослідження з'ясовано, що традиційно відпрацьовані дипломатичні підходи змушені змінюватися на більш активні, цілеспрямовані та динамічні дії та засоби в щоб відповідати потребам часу, а не залишатися на задвірках цивілізації. Конкретизовано, що саме дипломатія та дипломатична служба, незважаючи на історичні часи, була покликана служити найбільш ефективним засобом діалогу, що створює умови для збереження дипломатією свого надзвичайно важливого значення в існуванні стабільного світу та держав; саме в такій ролі дипломатія та дипломатична служба збережуть своє важливе значення в сфері публічного управління.

The main factor of the 21st century, which has an increasingly significant impact on the development of the sphere of public administration, is globalization; it is globalization that is the main factor that shapes the directions of planetary development, and societies and states are direct participants in a kind of

civilizational explosion that encompasses all spheres of modern human life. Today, the state of international relations, the processes of globalization and integration significantly affect the sphere of public administration and its features of functioning. New challenges and threats to state security arise from time to time, the role and importance of various institutions in preventing and resolving conflict situations is increasing. Scientific and technical progress, the emergence of new technologies in the field of communications also has a significant impact on public administration. At the same time, the number of participants in interstate communication is increasing. All of the above together, against the background of the strengthening of globalization processes, brings more and more new methods and directions of development to the sphere of public administration. All of the above together, against the background of the strengthening of globalization processes, brings more and more new methods and directions of development to the sphere of public administration. It is emphasized that traditional approaches to solving any problems, despite their active use and modification attempts, do not give the desired results. It has been established that the restructuring of mutual relations associated with the processes of globalization, the entry of non-state actors into the world arena, presents the public sphere, especially diplomacy, with new tasks of active involvement in the processes of creating a new world order. It is indicated that precisely the diplomatic service and diplomatic workers in the conditions of globalization changes turn into direct managers of the internal and external processes of the modern state: proven diplomatic approaches are forced to change to more active, purposeful and dynamic actions and means in order to meet the needs of the time and not remain in the backyard of civilization.

Ключові слова: *публічне управління, глобалізація, дипломатія, дипломатична служба, дипломатична діяльність.*

Key words: *public administration, globalization, diplomacy, diplomatic service, diplomatic activity.*

Постановка проблеми. На сьогодні на сферу публічного управління та її особливості функціонування суттєво впливає стан міжнародних взаємовідносин, процеси глобалізації та інтеграції. Час від часу виникають нові виклики та загрози безпеці держави, збільшується роль та значення різноманітних інститутів щодо запобігання й вирішення конфліктних ситуацій. Вагомий вплив на публічне управління також здійснює науково-технічний прогрес, поява нових технологій в сфері комунікацій. Разом з тим збільшується кількість учасників міждержавного спілкування. Все вказане разом, на фоні посилення процесів глобалізації, привносить в сферу публічного управління все нові й нові методи та напрями розвитку. Як наслідок появи та посилення змін в сфері публічного управління відбуваються відповідні трансформації в дипломатичній сфері – вивірені дипломатичні підходи змушені змінюватися на більш активні, цілеспрямовані та динамічні дії та засоби аби відповідати потребам часу та не залишитися на задвірках цивілізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням публічного управління в умовах глобалізації присвячено дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Теоретичні й практичні питання щодо процесів глобалізації досліджували такі дослідники, як І. Костира, М. Шевченко, Н. Янченко тощо. Вивченню глобальних питань щодо реформування публічного управління присвячено наукові праці С. Кость, Л. Павлова, К. Фліссак тощо. Однак все ще бракує ґрунтовних досліджень визначення ролі та місця дипломатії та дипломатичної служби щодо забезпечення ефективності функціонування публічного управління в умовах глобалізації.

Мета статті – проаналізувати особливості функціонування сфери публічного управління в умовах глобалізації через призму дипломатії та дипломатичної служби.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процеси глобалізації, що весь час набирають обертів, призводять до появи абсолютно нових проблем, які доводиться вирішувати зусиллями органів публічної сфери, в першу чергу

на рівні міжнародних взаємовідносин. Як наслідок, з одного боку, виникають нові можливості для здійснення швидкого прогресу на шляху побудови нового світового порядку, що ґрунтуватиметься на загальній безпеці, солідарній відповідальності й ефективній співпраці всіх держав. Тобто, досить логічним уявлявся початок нової епохи реального роззброєння, стратегічної стабільності та конструктивного партнерства, що мала прийти на зміну тривалому протистоянню та глобальній конфронтації. Іншими словами, поява та розвиток сучасних технологій повинні робити більш доступними для кожного з нас останні досягнення науки та техніки, полегшуючи пошуки оптимальних рішень щодо соціально-економічних проблем. З іншої сторони, людство здебільшого не поспіває за ходом подій, не має необхідних напрацьованих та відпрацьованих механізмів протидії сучасним викликам, що несуть в собі загрозу для встановленої міжнародної стабільності. Серед таких загроз – міжетнічні та релігійні конфлікти та війни, міжнародний тероризм та сепаратизм, незаконний обіг зброї та наркотиків, територіальні претензії, чийсь амбіції, бажання когось звільнити інших від незрозуміло чого, тощо. Варто вказати, що останнім часом вдавалося зробити чимало для запобігання та врегулювання окремих вказаних тенденцій, але їх поява все ще випереджає можливості протидіяти їм ще на етапі зародження.

Важливу роль у вказаних процесах відіграють політичні та державні структури, системи управління. Варто вказати, що на сьогодні в сфері публічного управління різних країн відбуваються глибокі зміни, що спрямовані на досягнення ефективності й конкурентоспроможності самого процесу публічного управління.

По-перше, на думку деяких дослідників, світ в умовах глобалізації намагається стати єдиним, багатоманітним, доступним для всіх та кожного; однак чим сильнішим є бажання єдності, тим сильнішими є прояви багатоманітності культур, образів життя, соціальних цінностей, методів прийняття рішень тощо [7; 6, с. 21]. Як наслідок, політика в сфері публічного управління відчуває на собі всі впливи процесів глобалізації з одночасним

бажанням встояти та не втратити вже наявні позиції. Крім того, глобалізація призводить до активного розвитку та дій політики в окремих сферах суспільного життя (національній, міжнародній, економічній, культурній тощо), що призводить до виникнення та загострення певних конфліктних ситуацій [1, с. 33-34].

По-друге, в умовах глобалізації посилюється тенденція зростання ролі публічного управління та його впливу на результати й стан соціального та економічного розвитку більшості країн, спрямованості економічного зростання та характеру антициклічного регулювання. Посилення ролі та місця публічного управління в процесах глобалізації потребує відповідної політики та безпеки сучасної держави [2, с. 28-29].

По-третє, суттєвий вплив глобалізації на внутрішні та зовнішні функції держави. Тобто відбувається поступова інтернаціоналізація внутрішніх функцій держави й посилення взаємозалежності внутрішньої та зовнішньої державної політики. Як наслідок, внутрішні державні функції не можуть розвиватися самостійно, спираючись виключно на національні інтереси своєї держави та ігноруючи інтереси міжнародної спільноти. Оскільки держави не можуть існувати ізольовано, функціонувати поза міжнародною спільнотою, виникає гостра необхідність погоджувати власну внутрішню та зовнішню політику й власні національні інтереси із загальними інтересами світової спільноти. Таким чином, відбувається формування системи наддержавного правління, самостійна роль держав у вирішенні ряду важливих питань обмежується, а традиційні механізми регулювання суспільного життя змінюються [8].

По-четверте, глобалізація впливає та вносить зміни у наповнення державних функцій, в першу чергу, політичну, економічну, соціальну та культурну. Політична функція повинна забезпечувати оптимальні умови розвитку інститутів демократії, демократичного управління суспільством. Економічна спрямована на створення умов для панування наддержавних структур, які формуються внаслідок економічної інтеграції держав. Соціальна

функція повинна відповідним чином модернізуватися враховуючи нові соціально-економічні умови суспільного розвитку [3, с. 10]. Культурна функція спрямована на загальносвітові соціально-економічні процеси й міжнародні взаємовідносини. Як наслідок, держава все більше повинна звертати увагу на розвиток власної культури та культурної дипломатії, оскільки експорт, розповсюдження й популяризація національної культури – це надійний та діючий механізм зовнішньої політики, ефективний засіб представлення національних інтересів на міжнародній арені [6, с. 23].

Отже, процеси глобалізації породжують тенденцію посилення ролі публічного управління та його впливу на стан сучасної держави. Однак, можемо стверджувати, що процеси глобалізації потребують якісного та більш високого рівня управління та регулювання суспільними процесами всіх рівнів. Логічним є розуміння того, що неможливо будувати майбутнє використовуючи політичні та управлінські інструменти минулого – всі ті засоби, що активно та дієво створювалися й використовувалися, практично повністю втратили свою ефективність в світі, що глобалізується [2, с. 28-29].

Саме тому, для ефективного управління та реагування на виклики суспільних процесів, наявні засоби контролю варто доповнювати певними наднаціональними системами регулювання та управління. Не остання роль в таких процесах належить дипломатії та дипломатичній службі, оскільки саме вони змушені ставати т.зв. спеціалістами широкого профілю, при цьому залишатися ефективними управлінцями, намагаючись одночасно поєднати та закріпити вказані ролі. Саме представникам дипломатичної служби, крім небагатьох інших, доводиться виконувати функції професіональних менеджерів, спеціалістів зв'язків з громадськістю, вчитися працювати з високими технологіями. Отже, перед дипломатією, як і перед іншими важливими сферами управління сучасних держав, постає цілий ряд глобальних завдань, що потребують швидкого та виваженого реагування, оскільки саме такі дії дозволять ефективно функціонувати та реагувати на виклики глобалізації.

По-перше, необхідність чіткого усвідомлення особливостей проблем, що почали виникати в умовах глобалізації, зокрема, надзвичайно швидкої зміни як у внутрішній так і у зовнішній політиці держави, поступове розмивання кордонів між цими політиками й вироблення універсальних правильних підходів щодо їхнього вирішення. В першу чергу варто вказати на динамічні зміни характеру міжнародних взаємовідносин, що спонукає дипломатію швидко й адекватно реагувати на все те, що відбувається в світі. Варто вказати, що не так давно на міжнародну арену вийшло багато нових незалежних держав з власними інтересами, національними особливостями, рівнем розвитку. Вказане наклало суттєвий відбиток на особливості переговорного процесу й на інші форми дипломатичної діяльності [5, с. 25]. Варто погодитися з думкою деяких дослідників, які стверджують, що саме за таких умов виникає можливість успішно вирішити цілий ряд внутрішніх проблем держави на рівні міжнародного співтовариства [9, с. 9].

По-друге, посилення необхідності набуття навиків своєчасного орієнтування в змінах інформаційного середовища. Посилення інформаційного простору призвело до необхідності перегляду класичної інформаційно-комунікативної функції дипломатії – інформування протилежної сторони про офіційну позицію, й отримання аналогічної інформації від неї, а також обмін думками [5, с. 26]. На сьогодні вказана функція переживає кардинальні зміни, оскільки її головним сучасним завданням є встановлення діалогу між різними країнами. Саме встановлення та дотримання дипломатичного діалогу передбачає визнання того факту, що інша сторона також має власні інтереси й готова їх захищати. Тобто дипломатія повинна не вдаватися до директивного нав'язування власної точки зору, а здійснювати пошук взаємоприйняттого рішення за допомогою діалогу [5, с. 26]. Саме тому зовнішні політичні та управлінські установи повинні навчитися ефективно керувати цілими потоками інформації та використовувати їх. Крім того саме дипломатичним установам доводиться

оперативно вчитися виконувати нові функції, незважаючи на рівень та обсяги компетентності.

По-третє, посилюється необхідність формування та використання суспільної дипломатії, зокрема, для налагодження та підтримки контактів з громадськістю, для пояснення їй певних ситуацій або пошуку громадської підтримки як всередині держави так й за її межами. Крім того на сьогодні дипломатія постала перед необхідністю ефективного використання суспільної інформації та оперативного реагування на будь-який вир подій, оскільки посилюється демократизація міжнародних взаємовідносин й активний вихід на світову арену недержавних учасників. Вчасна, а навіть реакція на випередження, на сьогодні є надзвичайною цінністю та бажаним рівнем роботи сфери публічного управління, оскільки саме той, хто першим та краще від інших працюватиме із засобами масової комунікації, виходитиме переможцем у боротьбі за суспільну думку (або її маніпуляцію) щодо того або іншого питання.

Досить логічним є висновок, що за такої ситуації дипломатія перетворюється на певне поєднання окремих складових, представлених двосторонньою або багатосторонньою, державною та публічною дипломатією, разовими та систематичними дипломатичними акціями, а методи перетворюються на цілий калейдоскоп різноманітного поєднання засобів, методів та підходів. Отже, дипломатія в XXI столітті перетворюється на надзвичайно складний, але потужний механізм реалізації як внутрішньої так і зовнішньої політики сучасних держав.

Одночасно з таким станом речей спостерігається тенденція до підвищення ролі та значення багатосторонньої дипломатії, а також розширення сфер взаємодії в дипломатичному середовищі. Варто вказати, що все ще основною та підґрунтям такої дипломатії намагаються залишатися найбільш універсальні міжнародні структури – ООН та Рада безпеки. Їх бажання перебувати в центрі дипломатичних подій призвели до появи такого поняття як «сітьова дипломатія», яка передбачає здійснення досить активної

взаємодії всіх з усіма в інтересах вирішення глобальних проблем. Варто зауважити, що такий стан речей не дає підстав говорити про неспроможність національних держав самостійно здійснювати зовнішню політику. Погодимося, що незважаючи на певну втрату своєї монополії в сфері міжнародних взаємовідносин, національні держави все ще залишаються досить активними та сильними гравцями в сфері дипломатії.

Саме бажання та необхідність національної держави вистояти в глобалізаційному світі призводить до формування певної непохитної основи всієї системи світових взаємозв'язків, що потерпають від глобалізаційних процесів. Крім того, вагому роль в змінах дипломатичної сфери відіграють процеси посилення глобалізації, які потребують нових працівників з новим типом мислення та іншими реакціями на ті або інші події. Така потреба призвела до збільшення чисельності бюрократичного дипломатичного апарату, що пояснюється як потребами часу так й появою нових незалежних держав. Вказані обставини суттєво вплинули на появу та посилення дефіциту необхідних засобів функціонування дипломатичної сфери, що передбачалися державами для фінансування центральних зовнішньополітичних відомств та іноземних представництв.

Варто звернути увагу й на посилення проблеми кадрового питання, оскільки багато питань виникають саме щодо наповненості дипломатичних кадрів. Одним із факторів, що погіршує вказану ситуацію, є посилення конкуренції дипломатичної служби із можливостями самореалізуватися в якійсь іншій сфері управління. Здебільшого найбільш підготовлені кадри потрапляють в поле зору приватних установ, які можуть запропонувати їм набагато вигідніші умови та оплату праці.

Ще одним із питань є питання тероризму, оскільки представники дипломатичних служб часто стають мішенями для терористів. Варто вказати, що саме викрадення представників дипломатичної служби змушує вдаватися до переговорів представників тієї або іншої країни, на зовсім інших умовах. Наголосимо, що представники дипломатичних служб досить часто стають

жертвами шантажу та тероризму. За таких умов професійна дипломатична служба є досить складною та небезпечною, й мало чим поступається, наприклад, роботою репортерів у гарячих точках. Крім того, варто вказати, що не лише дипломатичні працівники, але й посольства також можуть бути об'єктами нападу. Такий стан речей не робить дипломатичну службу безпечною.

На сьогодні дипломатична практика в багатьох випадках унеможлиблюють для дипломатичних представників можливості приймати рішення самостійно, незважаючи на потреби реагувати миттєво. Зауважимо, що це жодним чином не применшує важливості роботи таких спеціалістів. Навпаки, вказане стимулює до пошуку нових підходів до вирішення тих або інших завдань, розширення власного кругозору, зацікавленої участі в обміні досвідом та кращими практиками, тобто реформуванням самої дипломатичної сфери та дипломатичної служби.

Отже, для успішного виконання завдань та функцій в сфері публічного управління спрямованих на виконання функцій сучасної держави в умовах глобалізації, держава повинна сформувати відповідну кількість службовців, які повинні мати не просто високий рівень професійної підготовки, але й відповідати вимогам загальноновизнаним стандартам, що передбачають професійне володіння у своїй професійній діяльності відповідними засобами та технологіями. Спрямованість сучасного світу на глобалізацію та інтеграцію вимагає створення сфери публічного управління, орієнтованої на запровадження стандартів реальної дипломатії, похідними яких є демократичні інституційні стандарти діяльності дипломатичної служби [4, с. 71].

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Таким чином, посилення процесів глобалізації потребують пошуку сталого розвитку, вирішення конфесійних та етнічних конфліктів та воєн, що може стати можливим лише за умови утвердження принципів справедливості та прав людини, толерантності та культури світу. Зокрема, глобалізація сприяє

зближенню країн та народів за допомогою обміну ідеями, технологіями, культурою; саме дипломатія використовується для підтримання дружніх взаємовідносин між різними країнами, під час вказаних процесів. Глобалізація породжує глобальні проблеми, такі як зміна клімату, пандемії, що потребують спільних зусиль країн, що також сприяє дипломатії; міжнародні організації, вдаються до використання дипломатії для досягнення спільних цілей щодо вирішення глобальних питань та проблем. Також суттєвим є вплив глобалізації на торгівлю, економіку та безпеку; саме дипломатія допомагає укладанню міжнародних угод щодо торгівлі, екології та безпеки, намагається ефективно вирішувати торговельні або інші суперечки й забезпечувати рівноправний доступ до ринків та ресурсів. Крім того розвиток глобальних мереж комунікацій та інформації роблять дипломатію більш відкритою та ефективною. Загально визнано, що саме дипломатія та дипломатична служба, незважаючи на історичні часи, була покликана служити найбільш ефективним засобом діалогу, що створює умови для збереження дипломатією свого надзвичайно важливого значення в існуванні стабільного світу та держав. Саме в такій ролі дипломатія та дипломатична служба збережуть своє важливе значення в сфері публічного управління. Подальших досліджень потребують питання місця та ролі дипломатії у забезпеченні міжнародної стабільності та безпеки.

Література

1. Андріяш В.І. Державна етнополітика в Україні в умовах глобалізації [монографія]. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 385 с.
2. Андріяш В.І. Основні передумови реформування публічного управління в умовах глобалізації // Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. № 2. 2023. С. 27-31.
3. Венцель В.Т. Соціальна функція держави в умовах глобалізації та трансформації економіки // Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління. 2018. № 5. Том 29 (68). С. 7-12.

4. Верба С. М. Впровадження сучасних методів навчання державних службовців із застосуванням європейських стандартів для професіоналізації державної служби України // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер. : Державне управління. 2010. Т. 130, Вип. 117. С. 71-73.
5. Гуменюк Б. Дипломатія доби глобалізації: нові виклики та завдання // Світогляд. №1. 2009. С. 23-33.
6. Костира І., Шевченко М., Янченко Н. Культурна дипломатія як ідентифікатор держави в контексті глобалізації // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв = National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald : щоквартальний науковий журнал. 2021. № 4. С. 20-25.
7. Кость С. П. Міжкультурна комунікація як вияв соціальної взаємодії. URL: http://www.nauka.com/6_NITSB_2010/Philologia/59572.doc.htm (дата звернення 15.07.2024).
8. Павлова Л. І. Функціонування держави в умовах глобалізації: основні ризики та шляхи їх подолання // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін 2020. № 22(27). URL: <https://sj.npu.edu.ua/index.php/pnspd/article/view/853> (дата звернення 15.07.2024).
9. Фліссак К.А. Глобалізація і нові виклики економічній дипломатії // Економічний часопис-XXI. 2012. № 1-2. С. 8-11.
10. Berridge G. Diplomacy: Theory and Practice. Palgrave-Macmillan: Basingstoke and New York, 2022. 272 p.
11. Nikolson H. Diplomacy. Kyiv, 1998. 220 p.

References

1. Andriiash, V. (2013), *Derzhavna etnopolityka v Ukraini v umovakh hlobalizatsii: monohrafiia* [State ethnopolitics in Ukraine in the conditions of globalization monograph], Mykolaiv, Vyd-vo ChDU im. Petra Mohyly, Ukraine.
2. Andriiash, V. (2023), “Basic prerequisites for reforming public administration in the context of globalization”, *Dniprovskiyi naukovyi chasopys publichnoho upravlinnia, psykholohii, prava*, vol. 2, pp. 27-31.

3. Ventsel, V. (2018), "The social function of the state in the conditions of globalization and transformation of the economy", *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Seriiia: Derzhavne upravlinnia*, vol. 5, no. 29 (68), pp. 7-12.
4. Verba, S. (2010), "Implementation of modern methods of training civil servants with the application of European standards for the professionalization of the civil service of Ukraine", *Naukovi pratsi [Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu «Kyievo-Mohylianska akademiia»]*. Ser. : *Derzhavne upravlinnia*, vol. 130, no. 117, pp. 71-73.
5. Humeniuk, B. (2009), "Diplomacy in the age of globalization: new challenges and tasks", *Svitohliad*, vol. 1, pp. 23-33.
6. Kostyria, I., Shevchenko, M. and Yanchenko, N. (2021), "Cultural diplomacy as a state identifier in the context of globalization", *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv = National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald : shchokvartalnyi naukovyi zhurnal*, vol. 4, pp. 20-25.
7. Kost, S. (2010), "Intercultural communication as a manifestation of social interaction", available at: http://www.nauka.com/6_NITSB_2010/Philologia/59572.doc.htm (Accessed 15 July 2021).
8. Pavlova, L. (2020), "Functioning of the state under the conditions of globalization: basic risks and ways to overcome them", *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Seriiia 22. Politychni nauky ta metodyka vykladannia sotsialno-politychnykh dystsyplin 2020*, vol. 22(27), available at: <https://sj.npu.edu.ua/index.php/pnspd/article/view/853> (Accessed 15 July 2021).
9. Flissak, K. (2012), "Globalization and new challenges of economic diplomacy", *Ekonomichnyi chasopys-XXI*, vol. 1-2, pp. 8-11.
10. Berridge, G. (2022), *Diplomacy: Theory and Practice*, Palgrave-Macmillan, Basingstoke and New York.
11. Nikolson, H. (1998), *Diplomacy*, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 17.07.2024 р.